

A kialvatlan, különféle okokból elcsigázott, lelkileg – a családtalanságtól is – torzult és társadalmilag beteg értelmiség mind önvészélyesebbet és veszedelmesebbet álmodik, nem tud különbséget tenni álmom és való közt, s énjének rosszabbik, pusztító sugalmazásait radikalizálja, még akkor is, ha az alkotás, értelmezés, átélés maximalizmusának illúziójában tetszeleg – sejteti Sára Júlia könyve. Amely maga is részben egy álmom megvalósulása, megálmodott alkotás, az író által ráébredéssel meglelt, egyszer csak ébredéskor „kész” *Mamiko nappalai* cím/regény manifesztálódása. Nem mellékes, hogy a filmrendező szerző nem zárja ki regénye megfilmesítését, Molnár Piroska színművésznőt látva Mamikónak. Fontosabb, hogy a jogos közvélekedés szerint európai mércével mérve is elsőrangú mai magyar prózában a nem kevés kitűnő és a még sokkal több gyors feledésre ítélt regény: kortárs epikánk két partja közé behajózott, s nem épp várt irányból, egy új mű, amelynek betömhető lékein ugyan szivárog, buzog a hajótestbe az ár, de nem kétséges: a gép jól fel van fűtve. (*Noran Libro*)

TARJÁN TAMÁS

Trapitizés, pálcikázás, darvasizás

DARVASI LÁSZLÓ: A 3 EMELETES MESEKÖNYV

A pozitív fogadtatásra talált meseregények, a Trapiti-könyvek és a Pálcika-történetek után érthető, hogy újra mesekönyv írásba fogott Darvasi László. Nem is akármilyen ötlettel állt elő. Egy olyan mesekönyvet talált ki, melyben saját maga, az író is szerepet kap, amint éppen azt a mesekönyvet írja, amit az olvasó a kezében tart. A könyv tehát az olvasója előtt íródik, illusztrálódik, az író pedig az olvasó előtt ötletel, gondolkodik, dilemmázik. A mesekönyv invencióját Koncz Timea rajzai teszik még izgalmasabbá. Például a rajzok segítségével lehetünk biztosak abban, hogy a kötet író szereplője biztosan Darvasi László, ugyanis már a hátsó borítón egy kiköpött Darvasi-rajzhasonmás áll szárnyaló golyóstollán.

A könyv ötlete mondhatni remek. Kitűnően illeszkedik az önmagára reflektáló, szinte mindent megkérdőjelező, konstrukciónak tekintő, elbizonytalanító posztmodern irodalom szövegeihez. Akár a posztmodern metafikció egyik legismertebb remeke, Italo Calvino *Ha egy téli éjszakán egy utazó* című regénye is eszünkbe juthat, amikor az író (író és narrátor jelen esetben egybeesik) és a Mesekönyv minket olvasókat, vagyis ahogyan ők neveznek minket, Pupákokat is megszólít, elmesélésre, rajzolásra, részvételre kényszerít. Viszont minden bizonnyal lemondunk erről a neves párhuzamról, amikor magunkra maradunk, elfelejtődünk. Ezt megbocsájtva mi, Pupákok – vigaszt keresve az előttünk születő Mesekönyv csodájában – mégis tovább haladunk, de sajnos végül a megszületett Mesekönyv sem kárpótol minket. A könyv olyan énazonos cselekvés eredménye marad, mint a szerző előző mesekönyveiben lévő szereplők trapitizési, pálcikázási, vagyis önkiteljesedési kísérlete. Jelen esetben darvasizása.

Ha nem a mesekönyv reflektív születési folyamatára és az író (néha ironikus) teremtő voltára figyelünk – amit a kötet paratextusai hangsúlyoznak –, hanem a könyv első felében érvényesülő elgondolkodtató témamegragadásokra, akkor viszont valóban egy értékes, produktív mesekönyvet olvashatunk. A kötet olyan fontos kérdések megfogalmazásához segít eljutni, mint például: Hogyan hozzuk közelebb a gyerekekhez a Magyar Történelmet? Miért fontos az emlékezés? Hogyan beszéljünk az elmúlásról, az elválásról? Miért fontosabb az, hogy önmagunk, ne pedig legendás hősök legyünk?

Emlékezés, önmagunk megismerése, vállalása és a változások túlélése. Az utóbbi idők legnépszerűbb mesekönyveinek témái mindezek. Mira Lobe *A kicsi én én vagyok* (ford. Varró Dániel) című – Németországban és más európai országokban hosszú évek óta közkedvelt – verses meséjét elolvasva ezekről a témákról beszélgethetünk a gyerekekkel. Máté Angi *Az emlékfoltosok* mesekönyvének hősei, a tündérrigólányok játékos módon, tündérek feladataként látják el az emlékezés elősegítését, azon dolgoznak, hogy felkérőik tudjanak emlékezni. Úgy, ahogy *A 3 emeletes mesekönyv* írója, ők is segítik a gyerekek gyászhoz, elengedéshez, magányhoz való kiegyensúlyozottabb viszonyának kialakulását. Kiss Ottó a *Csillagszedő Mária* című verses meséjében az elvált szülők gyerekének lelki világát mutatja be. Scheer Katalin *Nefelé* című mesekönyvében arra világít rá, hogy a depresszió nem feltétlenül felnőtt betegség. Finy Petra *A tesó-ügy* című mesekönyvében pedig egy nagytestvér traumáját taglalja kistestvére érkezésekor. Úgy tűnik tehát, hogy a sárkányok, tündérek, királyfik, táltosok ma már mellékszerepet is csak ritkán kapnak. Így bebizonyosodik Boldizsár Ildikó meseterapeuta, mesekutató állítása, miszerint a népmeséktől leginkább az különbezteti meg a kortárs meséket, hogy hiányoznak a nagy tettek, célok, a klasszikus értelemben vett hősök.

A kötet négy fejezetből épül fel: *Most a földszinten vagyunk; Földrőlünk az első emeletre; Ez itt a második emelet, ahol a Magyar Történelem lakik; Hopp, ez pedig már a harmadik emelet.* Az első három fejezetben megjelenő sokszínűen ábrázolt rövid kis mesék, nyelvi játékok, még a fordulatosság délibábjával kecsegtetnek. Viszont ezután már felmerül a gyanú, hogy nemcsak az olvasó nem tudja mi fog történni a következő oldalakon, hanem az író sem. Ahogy haladunk a könyv vége felé, egyre erősödik megérzésünk, a bűnügyi, detektívmesének álcázott negyedik fejezet, amelyben a varangyos mobilnak varázsolt író lemerül, mert nem varázsolta hozzá a töltőt, és a Mesekönyvre fogát fenő Sztrófa Kata végül úgy dönt, saját könyvet ír, teljesen elfeledtetni velünk a kötet első felének elragadó történeteit. Marad a csalódás, a keserű szájj. A kötet első három fejezetéhez (az első 110 oldalhoz) azonban bármikor visszatérhetünk. A fejezetek rövid meséi önállóan is nagyon jól működnek, csattanóval, tanulsággal végződnek, jól megragadható hangulatot, érzést közvetítenek.

Az író előző meseregényeihez hasonlóan *A 3 emeletes mesekönyvben* is megfigyelhető a folyamatos meséi határátlépés, sértés. Találkozhatunk Verekedős mesével, Buta mesével, Tréfás mesével, Titkos mesével, Véget nem érő mesével, Fil-lentős mesével. Felidéződik a Csipkerózsika, a Békakirály története. Kérdésként fogalmazódik meg, hogy miért hagyta Hamupipőke apukája, hogy bántsák a mostohatestvérei a kislányát? Az egyik kulcsszereplő, Zalhúber Tibike arra kíván-

csi, hogy ki hallott valamit a Trapiti nevű manóról. Az egyik rövid mese pedig Szijj Ferenc *Szuromberek királyfi* című mesekönyvére utal. A mesei határátlépés tematizálja azt a problémát, hogy meddig tartózkodhatunk egy mesében, és hogy a mese öntörvényűsége könnyen sérthető, megszüntethető.

A *3 emeletes mesekönyv* modernsége a témák, az anekdotikus hagyomány folytatása és átformálása révén valósul meg – az előbeszédet imitáló felütés és az elbeszélőkedv által alakított előadásmód kettőssége válik az önreflexió eljárásává. Főként a mesekönyv első három fejezetében érvényesülő előbeszéd, az olvasók Pupákokként való megszólítása, párbeszédre hívása, és olykor a nyelvi játékok is Kemény Henrik Vitéz Lászlóját idézhetik fel bennünk. Sokszor érezhetjük azt, hogy a kötet csakis hangos felolvasással működik, a néma olvasás csak korlátozza azt a hatásmechanizmust, ami a szövegekben rejtőzik. Vitéz László gyerekközönsége körülbelül az 5 évestől a 12 évesig tartó korosztály, ezért talán megkockáztatható az a jóslat, hogy a mesekönyv első három szintjén ez a korosztály szórakozhat a legjobban. Az utolsó szint célközönsége az ettől idősebb, akár felnőtt korosztály is lehet. Bár eszerint a felosztás szerint a harmadik emelet a nekünk való hely, mégis azt kívánom, hogy bár maradtam volna a második emeleten.

A kötet negyedik fejezetével létrejött sikertelenséget legfőképpen azért sajnálom, mert szegény Mesekönyv már legelső lapjain közli írójával kikötéseit. A Mesekönyv elsősorban azt szeretné, hogy szeressék. Az író persze ezt nem tudja megígérni, de azt igen, hogy mindent megtesz ezért, és valóban, a Mesekönyv több részben is (az első felében) szerethető lesz. Felvidító a mesei toposzok ironizálása, lebontása: „Hol volt, hol nem volt, túl az üveghegyen, a nagymamátok térdkalácsán, volt egy Ház. Álljon meg a túl csinnadrátás Szentmenet! Volt?! Most is van, pupákok!” (10.) Az író leleményességére vall, ahogy egyúttal megnevez minket és megszünteti azt az időtávolságot, ami az író és az olvasó között általában fenn áll. Szeretnivaló, ahogyan Koncz Timea frazémákat illusztrál, ahogy a kötet rajzos foglalkoztatóként is működik („Kérem az összes gyereket, nagymamát, hogy rajzolják le azt, ami nincs, de akar lenni. Segítsetek pupákok!” 31.). Szórakoztatóak a Tanító néni és Zalhúber Tibike beszélgetései, Sztrófa Kata Katasztrófává alakulása, ahogyan a könyvtári könyvek veszekednek, és az a feltételezés, hogy Brüsszelben biztosan brüsszentenek. *Az illat* szintén kedves kis történet: egy unoka számára átértékelődik a halott nagymama, nagypapa furcsa illata, sőt, hiányozni kezd. (34.) Szeretnivaló az *Anyuka, apuka meséje*, amelyben az író a szülőket is bevonja a mesélésbe. Csak annyit ír, hogy ez az a mese, amit nem én mesélek el, hanem apukátok vagy anyukátok.

Egyszerre szokatlan és izgalmas, ahogyan a szemünk előtt születik, íródik a Mesekönyv. Születése pillanatában a Mesekönyv még tudatlan, azt várja, hogy megírják, csak az írója alakítja történéseit, teljesen rábízta magát. Ahogy haladunk a könyvben, feltűnik, hogy a Mesekönyv egyre többet kérdez, akadékoskodik, beleszól a történésekbe. Az 49. oldaltól pedig már előrelát, önállóbb, sőt, saját magát írja. „Rajta, Mesekönyv, akkor meséld tovább!” (49.) A Mesekönyv fejlődése nyomon követhető: születés, megnevezés, önállósodás, elengedés. A 67. oldalon már eljutunk odáig, hogy a Mesekönyv többet tud, mint a mesélő. Ugyanis, ő már sejtí, hogy kibe lehet szerelmes a Tanító néni. A történetmesélés a kétszereplős

mesemondás Lázár Ervin-i formáját követi: író és Mesekönyv közösen alakítják a történetet, amelynek tétje, sikerül-e egy szerethető, időtálló könyvet írni. Az író-könyv viszony akár megfeleltethető a szülő-gyerek kapcsolatnak is. Az író feladata sokszor csak annyi, hogy a Mesekönyv kíváncsiságának eleget téve felel kérdéseire. A kétrétegű mesemondás révén az író és a Mesekönyv egyszerre szereplője és alkotója a kötetnek. Az író egyszerre mesél és meséltet.

A magyar történelemről szóló harmadik fejezet, szomorú és nyelvjátékokkal felvidított történelem óra anyagául is szolgálhatna. A túrórudizni, vakarózni, legatyásodni, kurucoskodni, lababancozni szerető magyarokról szól, akiket elszomorított az össze-vissza vagdosott, farigcsált, Trianon szóval csúfolt történelmük, a kitűzött sárgacsillagok, a jelentést vesztett szavak. Ebben a fejezetben nemcsak kollektív történelmi emlékezésre tanít minket az író, hanem személyes emlékezésre is, ugyanis meghagy számunkra egy üres oldalt (92.) azért, hogy azokra gondolhassunk, akik nincsenek velünk. Fontos megemlíteni a Tanító néni és a Magyar Történelem lángos melletti beszélgetését a Lehel téren, ugyanis a Magyar Történelem ekkor köszöni meg, hogy mindig olyan szépeket mond róla a Tanító néni, pedig nem minden igaz.

Az utolsó fejezethez, a harmadik emeletre érkezünk már a könyv felénél. A Mesekönyv itt már önállóan gondolkodik, sőt cselekszik, ugyanis ráveszi az író egy szerepcserére, majd elszökik. Miután rájött, hogy embernek nem is olyan jó lenni, visszamegy és visszaváltoznak. Ekkor tudjuk meg, hogy az eddig keményfedelű, fűzött könyvként elképzelt (így is illusztrált) Mesekönyv valójában még csak kézirat, könyvjelzője sincs, amiről valójában szó van, az egy mappában lévő papírköteg. Az író innentől kezdve már csak így ír róla. Előtérbe kerül a könyv változtatásának, folytathatóságának kérdése. Az író megfogalmazza írásakor születő aggályait, gondolatait is. „Zalhúber Tibike családjával kellene foglalkoznom, de el kellett beszélgetnem a két vecsési káposztával.” (120.) Miután fény derült a Mesekönyv elrablási tervére, a Mesekönyv félni kezd, be akar fejeződni. További félelmet okoz a könyvek feketévé, fehérré változása, az utcák, házak ízletességét jelző táblák megjelenése. Az író varangyos mobillá változtatja a padláson lakó bosszorkány. Fészkes Fene, Sztrófa Kata, Frász Marika, fekete bácsi, fehér néni meg akarják enni a világot, el akarják rabolni a Mesekönyvet. A Mesekönyv nyomozásba kezd, visszalapozza magát, és rájön, hogy Sztófa Kata lehet mindezért a felelős. A varangyos mobil lemerül, majd visszaváltozik íróvá. A kötet utolsó oldalaihoz érve kalandos befejezésre várunk, azonban csak annyi történik, hogy Sztrófa Katának végül nem kell a Mesekönyv, mert úgy dönt, megírja sajátját. A Mesekönyv nem akar befejeződni, szomorú, hogy véget ért. Az író megvigasztalja, elmondja neki, hogy sokan fognak még az ő végéhez érni, ami nem az ő halálát, hanem újjaszületését jelenti.

„Mese volt. De a mesék nagyon komoly dolgok. Véresen komolyak. Ha a meséket nem vesszük komolyan, az életünk annyit se ér, mint egy kidurrantott papírcsokó.” (242.) – mondja az író a kötet befejező részében. Az öncélú tanulságtétel még tovább rontja a mesekönyv helyzetét. Darvasi László nyelvi játékokkal, emlékezésre tanító feladványaival, játszásra hívó szavaival képes igazán jó mesét írni. Miért is vennénk ezt véresen komolyan? Kérdés marad az is, hogy a gazdag

eszköztár, a nyelvi leleményesség, a minden korosztályt megcélzó humor miért akad el a második és harmadik szint között? Persze, a repülő golyóstollon szárnyaló írónak mindez fel sem tűnhetett, és mindezért még csak nem is hibáztatható, hiszen ő előre megmondta: „– Figyelj Mesekönyv! – olyan leszel, mint egy ember. Talán híres, talán nem. Ha úgy alakul, sokan köszönnek rád, sokan olvasnak, de az is lehet, hogy csak kevesen olvasnak. De azért biztos akad, aki szeretni fog.” (6.) (*Magvető*)

SZÉP SZILVIA

Főszerkesztő és felelős kiadó: ACZÉL GÉZA
Kiadja az Alföld Alapítvány megbízásából az Alföld szerkesztősége
Tipográfia: Kass János
Szedés, tördelés: Alföld szerkesztősége. Nyomás: PIREHAB Nonprofit Kft. Nyomdaüzeme,
Debrecen
Felelős vezető: Becker György vezérigazgató
Index: 25 901 ISSN: 0401—3174

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 4024 Debrecen, Piac u. 68. Telefon és fax: (52) 412-626 — Postafiók száma: 4001 Debrecen 144. — Kéziratot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. — Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág. Előfizethető közvetlen a postai kézbesítőknél, az ország bármely postáján, Budapesten a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban és a Központi Hírlap Centrumnál (Bp., VIII. ker. Orczy tér 1. tel.: 06 1/477-6300; postacím: Bp., 1900). További információ: 06 80/444-444; hirlapelofizetes@posta.hu — Évi előfizetés 7200 Ft, félévi 3600 Ft. — Befizetéskor minden esetben kérjük feltüntetni az *Alföld* irodalmi, művészeti és kritikai folyóirat nevét.

